

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Humanitaar- ja sotsiaaalainete õpetamine põhikoolis

Maiken Punt

KOLMANDATE JA NELJANDATE KLASSIDE ÕPILASTE KOGEMUSED SEoses
LOOMADE OMAMISEGA

Bakalaureusetöö

Läbiv pealkiri: Õpilaste kogemused loomadega

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Kristi Kõiv (PhD)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees: dotsent Hasso Kukemelk (PhD)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2016

Resümee

Pealkiri: Kolmandate ja neljandate klasside õpilaste kogemused seoses loomade omamisega.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on selgitada välja 3.–4. klasside õpilaste kogemused seoses loomade omamisega. Bakalaureusetöö käigus viidi läbi empiiriline uurimus Valgamaa koolide kolmandate ja neljandate klasside õpilaste seas (n=230) ning mõõtevahendiks kasutati kahte uurimisinstrumenti „Boat Inventory on Animal- Related Experiences“ (Boat, 1998) ja „The Children’s Treatment of Animals Questionnaire“ (Thompson & Gullione, 2003). Esimese uurimisinstrumentiga saadud tulemustest selgus, et poiste ja tüdrukute kogemused seoses lemmikloomade omamisega on sarnased. Tulemustest ilmnes, et enamikul poistel ja tüdrukutel (üle 88%) on olnud varem kogemusi seoses lemmikloomade omamisega ning enamik (üle 80%) poisse ja tüdrukeid omab ka praegu lemmikloomi. Uurimusest nähtus, et kõige sagedamini oli õpilastel koeri, kasse, kalasid ja närilisi. Tüdrukud omasid poistest rohkem hobuseid ning muid loomi. Tulemused näitasid, et poisid omasid tüdrukutest rohkem pehmeid mänguloomi, ning oluline erinevus esines poiste ja tüdrukute vahel nende mänguasjade alles hoidmises. Poisid hoidsid sagedamini pehmeid mänguloomi alles kui tüdrukud. Teise uurimisinstrumentiga saadud tulemustest selgus, et sagedamateks lemmikloomaga seonduvateks tegevusteks olid poistel ja tüdrukutel lemmikloomaga mängimine, lemmiklooma eest hoolitsemine, söögi ja joogi pakkumine ning lemmiklooma paitamine. Lisaks selgus, et tüdrukud nutavad sagedamini, kui nad on kurvad, oma lemmikloomade juures, kui poisid.

Läbivad märksõnad: loom, lemmikloom, soolised erinevused, lapse ja looma suhe

Abstract

Title: Students Experiences in Animal Ownership in Grades Third and Fourth

The aim of this bachelor thesis was to find out about student's experiences in animal ownership in grades three and four and to describe gender differences in children's treatment of animals. An empirical study was conducted among third and fourth grade students in schools of Valgamaa (n=230) and two measure instruments was used „Boat Inventory on Animal- Related Experiences“ (Boat, 1998) ja „The Children's Treatment of Animals Questionnaire“ (Thompson & Gullione, 2003). The results of first measure instrument indicated that girls compared with boys had generally similar experiences connected with animal ownership. However, the results indicated that most of the boys and girls (over 80%) have had some experience in ownership of an animal and also, the results showed that most of the of boys and girls (over 80%) had an animal at the current moment. The most common animals were dogs, cats, fish and rodents. Girls had a higher rate of horses and other animals as pets compared to boys. The results showed that boys had more stuffed animals than girls. Statistically significant differences appeared between boys and girls current ownership of having a stuffed animal. Boys had a higher rate of still owning stuffed animals than girls. It appeared that boys and girls played with their animals, took care of them, gave food and water to them and patted them the most frequently. In addition, the results indicated that girls cry more often, when they were sad in the presence of their pet than boys.

Keywords: animal, companion animal, gender differences, child and animal relationship

Sisukord

Resümee	2
Abstract	3
Sisukord.....	4
Sissejuhatus	5
Uurimuse teoreetilised lähtekohad	6
<i>Looma ja lemmiklooma mõiste määratlemine</i>	6
<i>Loomade ja lemmikloomade kodustamine</i>	6
<i>Looma ja lemmiklooma omamine</i>	7
<i>Lapse ja lemmiklooma suhe</i>	9
<i>Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused</i>	12
Metoodika.....	12
<i>Valim</i>	12
<i>Mõõtevahendid</i>	13
<i>Protseduur</i>	14
Tulemused	16
Arutelu.....	26
Tänu sõnad	29
Autorsuse kinnitus.....	29
Kasutatud kirjandus	30
Lisa 1	33

Sissejuhatus

Loomad on olnud inimeste kaaslaseks väga pikka aega. Algselt peeti loomi eelkõige praktilistel eesmärkidel, kuid aastatuhandetega on nad muutunud inimeste jaoks emotsionaalselt väga oluliseks. Inimeste ja nende loomadest kaaslaste vahel tekib vastastikune side ning kommunikatsioon põhineb vastastikusel arusaamisel ning jagatud kogemusel (Hirschman, 1994).

Inimene ja loom kasvavad üksteisega kokku läbi päevaste tegevuste ja käitumuslike harjumuste (Hirschman, 1994). Sellisteks tegevusteks võivad olla looma eest hoolitsemine, talle toidu pakkumine ning temaga mängimine. Inimestelt saadud turvatunde ja eluks vaja minevate esemete eest pakuvad loomad neile tingimusteta armastust ning oma sõprust või toetust. Melsoni (2001) arvates võivad lemmikloomad mõjutada lapsi mõnikord rohkem kui nende vanemad ning sageli võib lemmikloomade omamine kaasa aidata saavutamaks paremaid suhteid teiste inimestega (Vidović, Štetić, & Bratko, 1999). Varasemad uurimused on näidanud, et kui laps jagab oma tundeid loomaga, siis areneb tal empaatiavõime, enesekindlus, enesehinnang ning usk oma võimekusse (Melson, 2001; Svensson, 2014).

Inimese ja looma suhe võib tuua kasu mõlemale osapoolle. Varasematest uurimustest on selgunud, et see suhe võib pakkuda nii inimesele kui ka lemmikloomale psühholoogilist, füüsilist kui ka sotsiaalset kasu (Smolkovic, Fajfar, & Mlinaric, 2012).

Varasemalt teostatud uurimustes on pigem uuritud täiskasvanute ning vanemaealiste inimeste kogemusi seoses inimese ja looma suhtega tervishoius ning vanurite hoolekandes (Svensson, 2014; Nebbe, 1991). Nüüdseks on laste ja loomade omavaheline suhe püüdnud nii praktikute kui ka uurijate tähelepanu (Nebbe, 1991).

Bakalaureusetöö uurimisprobleemiks on küsimus, kuidas käituvad lapsed loomade ja lemmikloomadega. Töös seati eesmärgiks selgitada välja 3. –4. klassi õpilaste kogemused seoses loomade omamisega. Uurimusse valiti nende klasside õpilased, sest varasematest uurimustest on selgunud, et lapse ja lemmiklooma suhte mõju lapse kognitiivsele ja sotsiaal-emotsionaalsele arengule on olulisim just eelnoorukiealiste ning varajases noorukieas olevatele lastele (Vidović et al., 1999).

Bakalaureusetöö autor valis antud teema isikliku huvi tõttu ning seepärast, et tänapäeval võivad lemmikloomad asendada mõningaid sotsiaalseid suhteid. Autori arvates on oluline õpetada lastele humaanset suhtumist igasse elusolendisse. Selle õppimine aitab arendada laste empaatiat ja teise inimese perspektiivi võtmist, mis omakorda võib aidata edaspidiselt kaasa antisotsiaalsuse ja interpersonaalse vägivalla vähenemisele. Svensson

(2014) märkis, et lemmikloomade pidamine nii kasvatuslikel eesmärkidel kodus, eelkoolis kui ka koolis võib suurendada laste huvi nii looduse kui ka loomade eest hoolitsemise vastu ning lisaks võib kontakt loomadega parandada laste võimekust koolis hakkama saamisel.

Käesolev töö koosneb neljast peatükist. Esimeses peatükis antakse ülevaade teoreetilistest lähtekohtadest ning tuuakse välja uurimuse eesmärgid. Metoodika peatükis kirjeldatakse empiirilise uurimuse valimit, mõõtevahendit ja protseduuri. Metoodika peatükile järgneb tulemuste peatükk ning arutelu.

Uurimuse teoreetilised lähtekohad

Looma ja lemmikloomade mõiste määratlemine

Loomakaitseseadus määratleb looma kui imetajat, lindu, kahepaikset, kala või selgrootut (Loomakaitseseadus, §2 lg1). Lisaks võib mõistet loom (ingl *animal*) defineerida kahel viisi:

- 1) Loom kui elusorganism, kes liigub iseseisvalt ning kellel on sensomotoorsed organid ning närvissüsteem;
- 2) Loom kui imetaja on vastandiks linnule, roomajale, kalale või putukale (Oxford Dictionary of..., 2006).

Svensson (2014) defineerib looma eelkõige lemmikloomana, kellel on mitmeid funktsioone, näiteks pakuvad nad psühholoogilist, sotsiaalset ja füüsilist stimulatsiooni ning kaitset ja õnnetunnet. Üks sõnaraamatutest (Oxford Dictionarie, 2016) defineerib lemmikloomade (ingl *pet*) kui igat looma, kes on kodustatud või taltsutatud ning keda peetakse lemmikuna, või keda koheldakse kiindumusega. Teine ingliskeelne sõnaraamat defineerib mõistet „lemmikloom“ kui looma või lindu, keda peetakse seltsiks (Compact Oxford Dictionary..., 2006). Loomakaitseseadus määratleb mõistet „lemmikloom“ kui looma, kes on inimesele isiklikuks meelelahutuseks või seltsiks peetav. Ingliskeelne termin *companion animal* ehk lemmikloom tuleb sõnast *Companionship*, mis on tuletatud ladina keelsetest sõnadest *com* (ee „koos tegemist“) ning *panis* (ee „koos sööma“) (Beck & Katcher, 1996).

Loomade ja lemmikloomade kodustamine

Inimesed kodustasid loomi toiduks, aga ka kaitseks ja abiks (Nebbe, 1997). Arheoloogilistest leidudest lähtuvalt olid esimene loomaliik, keda kodustati, hunt (lad. k. *Canis lupus*) (Serpell, 1996; Power, 2012). Kodustatud huntidele järgnesid kodustatud lambad ja kitsed ning hiljem umbes aastal 9000 kodustatud veised ja sead. Kodustatud kasse leiti juba antiiksest Egiptusest (Serpell, 1996).

Kodustamise perioodi algusaeg varieerub erinevate allikate kohaselt. Loomade kodustamine algas umbes 12 000 aastat tagasi, ajal mil inimesed elasid väikeste populatsioonidena küttide ja korilastena (Nebbe, 1997; Serpell, 1996). Teine autor Power (2012) paigutab loomade kodustamise aega umbes aastal 15 000 eKr.

Loom on ellujäämises sõltuv oma omanikust, kelleks on inimene. Kodustatud loomad alluvad inimlikule tahtele ning nende iseseisvuse kaotusel olid rasked pikaajalised tagajärjed (Serpell, 1994).

Looma ja lemmikloomade omamine

Lemmikloomade võtmise põhjused. Lemmikloomade omamist on seostatud positiivse enesehinnanguga ja teistesse suhtumisega ning suurenenud sotsiaalse elustiiliga (Nebbe, 1991). Lapsevanematega läbi viidud varasemad uurimused on näidanud, et lemmikloomi võetakse selleks, et lapsel oleks seltsiline ja et õpetada lapsele teise elusolendi eest vastutamist (Muldoon, Williams, & Lawrence, 2014; Fifield & Forsyth, 1999).

Hirschman (1994) leidis, et inimesed võtavad loomi selleks, et rahuldada oma sotsiaalseid vajadusi või selleks, et õpetada lastele erinevaid sotsiaalseid oskusi. Samuti võib looma võtmise põhjuseks olla see, et laps on lemmikloomade võtmise soovi ise avaldanud (Fifield & Forsyth, 1999). Mõned inimesed võtavad loomi kaaslasteks ning teised peavad neid peamiselt kaitseks, jahtimiseks või lastele vastutustunde õpetamiseks (Blouin, 2013).

Looma võtmise otsust mõjutab perekonna vaba aeg, lapsevanemate töö, perekonna staatus ning nende naabrid (Fifield & Forsyth, 1999). Väiksemaid lemmikloomi võetakse lastega peredesse ning nendeks on kassid, koerad ja muud väiksemad imetajad (Beck & Meyers, 1996). Eestis läbi viidud uurimusest selgus, et lemmikloomade pidamine sõltub nii elamutüübist kui ka linnaosast (Faktum & Ariko, 2014). Beck ja Katcher (1996) väidavad, et loomad on pidevalt inimese jaoks olemas. Nad ei kasva suureks viisil nagu teevad seda inimlapsed.

Populaarsemad lemmikloomad. Momendil on Eesti Lemmikloomade Registris 44 209 koera, 11 691 kassi, 247 tuhkru, 11 hobust, üks madu, üks hamster, üks merisiga ning üheksa muud looma. See näitab, et eestlaste armastatuimateks lemmikloomadeks on kassid ja koerad. Faktumi ja Ariko (2014) läbi viidud uurimus Tallinnas leidis, et pooltel Tallinna elanikel on kodus lemmikloom. Enim peeti kasse (62%) ning koeri (38%). Populaarsuselt järgmised lemmikloomad olid pisinärilised ja akvaariumikalad.

Varasemad uurimused on näidanud, et kassid ja koerad on mujal maailmas väga populaarsed lemmikud (Fifield & Forsyth, 1999; Vidović et al., 1999). See võib tuleneda asjaolust, et kassid ja koerad on interaktiivsemad kui teised loomad (Vidović et al., 1999). Beck ja Katcher (1996) leiavad, et koerad on tüüpilisemad lemmikloomad ehk seetõttu, et nad on geneetiliselt loodud välja nägema oma välimuselt ning käitumiselt nagu lapsed. Kasse aga võib autorite arvates pidada oma käitumises kui ka oma vormilt rohkem täiskasvanulikeks.

Plussid ja miinused lemmiklooma pidamisel. Loomade pidamisest võivad saada inimesed palju kasu. Loomi võib pidada kasvatuslikel eesmärkidel sellistes asutustes nagu eelkoolid ja koolid. Svensson (2014) väidab, et kui õpetajad kasutaksid lemmikloomi õppimise jaoks, saavutaksid nad lastega parema koostöö ning personaalse kontakti. Lemmiklooma omamine võib soodustada eelkoolialise kõne arengut, sest vanusega suureneb lapsel kõne kasutamise vajadus. See tendents ilmneb eriti siis, kui laps loeb või jutustab mingit lugu oma loomale (Svensson, 2014).

Varasematest uurimustest on selgunud, et mitmed loomapidajad peavad oma loomi sõpradeks ja pereliikmeks (Beck & Meyers, 1996; Blouin, 2013). Lemmikloomad aitavad luua inimestele vajaliku emotsionaalselt turvalise keskkonna (Nebbie, 1997) ning annavad lastele positiivseid kogemusi ja heaolu (Svensson, 2014).

Loomad võivad inimeste jaoks olla nii sõbrad (Hill, Gaines, & Wilson, 2008) kui ka partnerid, pakkudes ustavat ning intiimset sõprussuhet, mis on oma olemuselt tingimusteta ning hinnanguvaba (Hirschman, 1994; Hill et al., 2008).

Loomad rahuldavad laste vajadusi, pakkudes neile rõõmu, treeningut, sõprust, armastust, tuge, füüsilist turvatunnet ja kaitset. Ühtlasi õpetavad loomad lastele olulisi oskusi, nagu kannatlikkust ja viha kontrollimist (Nebbie, 1997; Svensson, 2014; Vidović et al., 1999). Loomad, nagu koerad ei anna hinnanguid ning nendega koos on lõbus olla (Blouin, 2013). Tulemused on näidanud, et loomad toetavad last õppimisel ning viimase arenguprotsessis (Svensson, 2014). Lapsed, kellel on lemmikloomad, on tavaliselt sotsiaalselt paremini integreeritud ning nad omavad laiemaid sotsiaalseid võrgustikke (Vidović et al., 1999).

Lemmiklooma ja omaniku suhe võib olla asenduseks mõnele teisele sotsiaalsele suhtele (Vidović et al., 1999). Loomad võivad aidata tulevastel vanematel end ette valmistada lapse saamise kohustusteks, st loomad võivad mitmetes peredes võtta lapse rolli (Beck & Katcher, 1983; Serpell, 1986; Hirschman, 1994; Blouin, 2013).

Blouin (2013) väidab, et loomad inimeste sõpradena võivad pakkuda neile tingimusteta armastust, tuge ja oma ustavust. Loomad on inimestele armsad ning sageli

otsitakse neilt lohutust (Hirschman, 1994). Lemmikloomade omamise positiivseteks küljeks on see, et nad saavad leevendada indiviididel üksinduse tunnet (Vidović et al., 1999), õpetada inimesi suhtlema mitteverbaalselt (Beck & Meyers, 1996) ning aidata kaasa inimeste empaatia arengule (Daily & Morton, 2006).

Lemmiklooma omamise halvaks küljeks võib pidada erinevaid haigusi, mis loomade omamisega võivad kaasneda, näiteks hingamisteede raskused, astma, allergiline nohu, krooniline kõha, marutõbi ning ekseem (Jacobs, 2013; Janahi, Bener, & Wahab, 2006). Zoonootilised haigused võivad loomadelt inimestele kanduda. Tavaliselt on nendeks marutõbi, Lyme tõbi ning rõngas-ussid (Jacobs, 2013). Zoonootilise haigusega kokkupuutel on kõige suuremas ohus inimesed, kes on vanemaealised, rasedad või lapsed või inimesed, kellel on immuunsüsteemi häired. Kõige kõrgem risk haigestuda on imikutel, kuna neil pole immuunsüsteem veel täielikult välja arenenud (Jacobs, 2013).

Looma pidamise miinuseks võib olla veel lemmiklooma eest hoolitsemise aja ja töö kulu ning looma pidamisega kaasnev segadus (Fifield ja Forsyth, 1999). Lisaks on leitud ka, et kui lastel lasub ainuvastutus lemmiklooma eest hoolitsemisel, võib see neis tekitada lemmiklooma pidamise lõbu vähenemist ja ärevust (Muldoon et al, 2014). Lisaks pidasid lapsed mõningaid rutiinseid lemmiklooma vajaduste täitmist tüütuks või stressi tekitavaks (Bryant, 1990).

Lapse ja lemmiklooma suhe

Laste arengu uurijate töödes ei kajastata tavaliselt looma tähtsust lapse elus ja tema arengus (Melson, 2001). Lemmiklooma eest hoolitsemine võib edendada lastes mõningaid sotsiaalseid väärtusi ning oskusi, näiteks empaatiat ja prosotsiaalset käitumist. Lisaks väidavad nad, et looma eest hoolitsemine aitab lastel omandada teatud harjumusi, näiteks puhtuse hoidmist, täpsust, enesedistsipliini. See omakorda aitab lastel paremini hakkama saada nii koolis kui ka kodus (Vidović, et al., 1999). Lapse ja looma vahel võib kergesti tekkida lähedane ning usaldav suhe (Svensson, 2014), mis on ehitatud üles vastastikule kiindumusele (Vidović et al., 1999). Sellel suhtel võivad olla lapse arengule järgmised positiivsed tagajärjed: enda olulisena tundmine, sotsiaalse kompetentsi tugevnemine, enesehinnangu tõusmine, suurem võimekus vastutust võtta ning parem enesekontroll (Svensson, 2014; Vidović et al., 1999). Lemmikloomi nähakse spetsiaalsete sõpradena, kellega jagatakse oma õnnelikke hetki ning saladusi. Lisaks otsivad lapsed loomadelt lohutust hetkedel, mil nad tunnevad end vihasena või hirmul olevat (Blazina, Boyraz, & Shen- Miller, 2011).

Laste teadmised, hoiakud, kiindumus ning looma eest hoolitsemine on suuresti mõjutatud nende elus olevate rollimudelite poolt, eriti lapsevanemate ning vanemate õdede ja vendade poolt (Muldoon et al., 2014). Lapsed võivad elada peres, kus lemmikloomi hinnatakse erinevalt. Kui mõned pereliikmed võivad olla lemmikloomaga lähedased ja neid austada, siis teised pereliikmed ei pruugi jällegi looma kõrgelt hinnata. Sellest tulenevalt võib laste suhtumine looma eest hoolitsemisse sõltuda sellest, kellega laps ennast perekonnas samastab. Olulist rolli mängib selles ka lapse sugu (Muldoon et al., 2014).

Vanemate seas võib levida suhtumine, et eelkooliealised lapsed pole võimelised looma eest õigesti hoolitsema ja et neil puuduvad selleks vajaminevad teadmised ning seetõttu tuleb neid õpetada (Muldoon et al., 2014). Varasematest uurimustest on ilmnenu, et lapsed mõtlevad sellest, kuidas nad lemmikloomaga või loomaga käituksid (Tipper, 2001).

Muldoon, Williams ja Lawrence (2014) leidsid oma uurimuses, et paljud lapsed, kellelt küsiti nende rolli kohta lemmikloomaga eest hoolitsemisel, viitasid kiindumuse näitamisele (nt kallistamine ja paitamine) aga ka mängimisele. Lisaks sellele nimetati ka teisi ülesandeid, nagu joogi- ja söögikausi täitmine, koeraga jalutamine, koera õue laskmine, koristamine (tavaliselt mittemeeldiv ülesanne või hoiti sellest kõrvale), harjamine, looma kaitsmine ning toidu ostmine. Uurimusest leiti, et mõned lapsed ainult mängisid oma lemmikloomadega.

Loomadel on kombeks tuua inimesed mängulisuse ja naeru juurde, sõltumata nende vanusest. Nendes mängudes pole ei võitjaid ega kaotajaid. Kassid ja koerad peavad õppima, et ei tohi hammustada ega küünistada viisil, mis tekitaks suurt valu, ning inimene peab õppima mängima viisil, et ta loomale haiget ei teeks (Beck & Katcher, 1996). Laste arvates on mäng looma jaoks oluline vajadus ja täiskasvanud peaksid selle ära tundma. Selline hoolitsuse mudel perekonnas aitab algkooliealistel lastel edendada positiivseid hoiakuid ning kiindumust loomade suhtes. Lemmikloomaga mängimine võib arendada loomulikku loomadest hoolimist (Muldoon et al., 2014). Mängulised ülesanded loovad lapse ja looma jaoks ühise tegevuse, mida nauditakse ning läbi mille arenetakse (Svensson, 2014). Tavaliselt on nende mänguliste ülesannete eestvedajateks lapsed, kes tunnevad, et nad on loomadele õpetajate eest. Lemmikloomale õpetajaks olemine aitab lapsel suurendada enesekindlust ning aitab nende kujutlusvõimet arendada (Svensson, 2014).

Svenssoni (2014) uurimusest selgus, et lapsed tunnevad, et loomad aitavad neid joonistamisel, maalimisel, lugemisel ning arvutamisel. Tunne, et loom kuulab vaid last ning osutab lapsele oma täieliku tähelepanu, annab lapsele rahulolu ning uute asjade õppimise vajaduse. Vidović, Štetić ja Bratko (1999) nõustuvad, et loomad võivad olla laste jaoks empaatilised ja tähelepanelikud kuulajad. Blazina, Boyraz ja Shen-Miller (2011) märkisid, et

enamik lapsi näeb lemmikloomi oma eakaaslastena ning sageli õpivad nad loomade kehakeelt lugema.

Beck ja Katcher (1996) leidsid uurimuses, et peaaegu 99% nende klientidest Pennsylvania vetenaarkliinikus räägivad oma lemmikloomadega ning 80% vastasid, et nad suhtlevad loomadega samamoodi, nagu nad suhtlevad inimestega. Nii vanemad kui ka nooremad inimesed leiavad, et lemmikloomad on usaldusväärsed ning nad saavad inimesed jutust aru.

Loomade toitmist inimeste toiduga ja inimeste poolt võib pidada lausa naudinguks. Looma toitmine muudab looma automaatselt lemmikloomaks ja kaaslaseks. Lapsed on lastevanemate pealt õppinud, et vanem on isik, kes toidab lapsi ning vastupidine tendents ilmneb väga harva. Laps ja loom ühinevad toidu pakkumise ning vastuvõtmise teel (Beck & Katcher, 1996).

Becki ja Katcheri (1996) arust muudab loomade riietamine nad inimestelaadseteks. Lemmiklooma riitus on pigem funktsionaalne ning seda kasutatakse siis, kui on külm või kui sajab. Tavaliselt imiteerivad lemmikloomadele mõeldud riitusesemed inimriideid.

Sageli ei võta lapsed lemmiklooma eest hoolitsemisega seotud vastutust enda peale, isegi siis, kui nad on väljendanud soovi looma võtmiseks (Fifield and Forsyth, 1999). Muldoon, Williams ja Lawrence (2014) leidsid, et mõned lapsed – eriti nooremad kooliealised poisid – väitsid, et nad hoolitsevad looma eest vanemate poolt kehtestatud reeglite tõttu. Autorite poolt läbi viidud uurimuses osalejad olid nõus ausalt tunnistama, et nad ei teinud palju või ei andnud pidevat hoolt loomale. Uurimusest leiti, et mitte ükski laps, olenemata oma vanusest, ei tundnud suutmatust oma lemmiklooma eest hoolitsemisel (Muldoon et al., 2014).

Lemmikloomade eest hoolitsemine varieerub laste puhul. Varasemad uurimused on näidanud, et naiste hoiakud loomade suhtes on soosivamad kui meestel (Muldoon et al., 2014). Tüdrukuid arvatakse olevat rohkem hoolivamad ning neil on kõrgem kiindumustase ja seda võidakse välja näidata lemmikloomadega käitumisel (Smolkovic, Fajfar & Mlinaric, 2012). Tüdrukud on rohkem seotud lemmiklooma eest hoolitsemisega kui poisid (Kidd & Kidd, 1990). Tüdrukutel on üldiselt tugevam vajadus kuuluvustunde järele ning seda saavad pakkuda teistest loomadest erinevalt vaid kassid ja koerad (Vidović et al., 1999). Muldoon, Williams, & Lawrence (2014) uurimuses osalenud tüdrukud arvasid, et lemmikloomaga mängimine on hoolitsemise osa ning sellega saab looma suhtes armastust näidata. Vidović, Štetić ja Bratko (1999) uurimusest selgus, et tüdrukud, kes omasid lemmiklooma, käitusid prosotsiaalsemalt kui poisid. Lisaks leidsid uurijad, et tüdrukud on oma lemmikloomadesse

rohkem kiindunud kui poisid. Poistel võib esineda arvamus, et lemmiklooma kiindumine ja lemmikloomadega tegelemine on liiga naiselik või lapselik (Tipper, 2001).

Varasemad uurimused kinnitavad, et laste kiindumus nii lemmiklooma kui ka pehmesse mängulooma on omavahel seotud. Lapsed võivad pehmeid mänguloomi pidada kui lohutuseobjektideks või kujutletavateks sõpradeks (Barlow, Hutchison, Newton, Grover, & Ward, 2012; Cromer & Freyd, 2004).

Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Bakalaureusetöö eesmärk on selgitada välja 3.–4. klassi õpilaste kogemused seoses loomade omamisega.

Töös püstitati järgmised uurimisküsimused:

- 1) Millised on õpilaste kogemused seoses loomade ja lemmikloomade omamisega?
- 2) Millised on erinevused poiste ja tüdrukute kogemustes seoses loomade ja lemmikloomade omamisega?

Metoodika

Bakalaureusetöö autor valis uurimisstrateegiaks kvanitatiivse uurimuse. See võimaldas koguda statistiliselt usaldusväärseid andmeid uuritavalt töö eesmärgi täitmiseks.

Valim

Käesolevas uurimuses kasutati mugavusvalimit, milles osalesid õpilased kahest Valga maakonna üldhariduskoolist. Uurimus viidi läbi põhikooli esimeses astme kolmandates ja neljandates klassides. Uurimuse läbi viimise nõusolekut küsiti koolide direktoritelt ja õppealajuhatajatel ning lastevanematelt. Kokku oli uuritavaid 230, kellest 122 olid poisid (53%) ja 108 tüdrukud (47%). Esialgses valimis oli 257 õpilast, kuid ankeedile vastasid 230 õpilast, kes moodustasid 89,5% esialgsest valimist. Uuritava valimi üldandmed on tabelis välja toodud tabelis 1.

Tabel 1. *Uuritava valimi üldandmed*

Klass	Tüdrukud	Poisid	N	%
3A	20	21	41	17,8
3B	18	24	42	18,3
3C	7	9	16	7,0
3D	8	8	16	7,0
4A	19	23	42	18,3
4B	16	21	37	16,1
4C	10	8	18	7,8
4D	10	8	18	7,8
Kokku	108	122	230	100

Vanuse märkisid kokku 223 õpilast, seitse õpilast (3%) ei vastanud antud küsimusele. Uuritavate vanuseline jaotus on Tabelis 2. Noorimaks vastajaks oli 8- aastane ning vanim oli 13- aastane. Keskmine vanus oli $M=9,71$ eluaastat ($SD=0,7$).

Tabel 2. *Uuritava valimi vanuseline jaotus*

Vanus aastates ^a	N	%
8. a.	3	1,3
9. a.	83	36,1
10. a.	116	50,4
11. a.	19	8,3
12. a.	1	0,4
13. a.	1	0,4
	223	97
Kokku	230	100

* Märkus. ^a 7 õpilast ei märkinud oma vanust

Mõõtevahendid

Bakalaureusetöös kasutati mõõtevahendina kahte uurimisinstrumenti. Lõputöö autor kasutas esimese uurimisinstrumentina Boat (1998) poolt välja töötatud „Boat Inventory on Animal- Related Experiences“ (BIARE) küsimustiku esimest osa, mis puudutab loomade omamist minevikus ja olevikus ning uuritava vanust hetkel, mil looma omati. Ankeedi valikvastustega küsimused olid järgmised: „Kas Sul või Sinu perel on olnud kunagi lemmikloomi?“ ning „Kas Sul on praegu lemmikloom või lemmikloomad?“. Lisaks kasutati küsimusi nagu „Kas on juhtunud nii, et loomadega on kergem rääkida kui inimestega?“ ning „Kas Sul on olnud pehme mänguloom?“. Avatud küsimustega uuriti, kas õpilastel on olnud loomade seast mõni lemmik ning seda looma paluti kirjeldada ning põhjendada oma vastust.

Teise uurimisinstrumentina kasutati Thompson ja Gullione (2003) „The Children’s Treatment of Animals Questionnaire“ (CTAQ) küsimustikku (vt Lisa 1 II. osa), mis kirjeldab laste käitumist lemmikloomade suhtes. Küsimustikus oli kirjas 13 väidet. Väited olid järgnevad: „Mängin temaga“, „Annan süüa või juua“, „Viin jalutama“, „Paitan“, „Karjun tema peale“, „Kaisutan“, „Nutan, kui olen kurb“, „Räägin temaga“, „Luban oma tuppä jääda“, „Panen talle riided selga“, „Puhastan ja hoolitsen“, „Räägin oma saladusi“, „Veedan temaga aega“. Igale väitele pidi uuritav märkima oma vastuse, kas ta teeb antud tegevust „Sageli“ (3 punkti), „Mõnikord“ (2 punkti) või „Mitte kunagi“ (1 punkt). Lastel, kellel lemmikloom puudus, paluti vastata mõeldes oma suhetele seoses teiste inimeste loomadega või kujutada ette, et neil on lemmikloom ning vastata küsimustele nii nagu nemad seda tegevust teeksid. CTAQ ankeedis, vajas üks väide „Karjun tema peale“ ümberpööratud skaalat (Sageli- 1, Mõnikord- 2 ja Mitte kunagi- 3), kuna see mõõtis lemmikloomade suhtes julma käitumist.

Lisaks oli uuritavatel võimalus omal soovi korral lisada midagi oma looma või lemmiklooma kohta. Neli viimast küsimust küsisid valimi taustandmeid: kuupäeva, vanust, klassi ja sugu. Ankeetidele oli lisatud töö autori poolt illustreerivad loomade kujutised.

Uurimuses kasutatud kahe uurimisinstrumenti „Boat Inventory on Animal- Related Experiences“ (Boat, 1998) ning kohandatud Thompson ja Gullione (2003) „The Children’s Treatment of Animals Questionnaire“ eestindamiseks kasutati tõlge- tagasitõlge meetodit. Töö autor ja juhendaja tõlkisid ankeetid eesti keelde, tagasitõlged tegi sõltumatu ekspert. Seejärel kontrolliti originaalide vastavust tagasitõlgetega ning viidi sisse vajalikud muutused.

Uurimisinstrumentide mõistetavuse tagamiseks viis uurija läbi eeluurimuse. Uurimus teostati perioodil 15.11.2015– 12.12.2015. Eeluurimuse valimiks oli mugavusvalim ning see koosnes üheksast lapsest (viis tüdrukut ja neli poissi). Eeluurimuses osalenud õpilaste noorim vanus oli seitsme aastane ning vanim üheteist aastane. Pärast uurimuse läbiviimist uuris tööautor lastelt ankeetide mõistetavuse kohta. Laste vastustest selgus, et ankeetid oli kohandatud keeleliselt lastele sobivaks ning küsimused olid sõnastatud arusaadavalt. Eeluurimuse tulemustest võib järeldada, et ankeetid olid valiidsed.

Protseduur

Uurimusse kaasatud õpilaste vanematelt ja klassijuhatajatelt küsiti nõusolekut õpilaste uurimuses osalemiseks. Uurimus viidi läbi 2015. aasta novembris ja detsembris. Töö autor võttis valimikoolidega ühendust e-posti teel ning leppis kohtumiste ajad kokku. Kokkusaamistel kirjeldas uurija uurimuse eesmärki ning selgitas ja näitas andmekogumismeetodit. Seejärel leppis uurija koolide õppealajuhatajatega uurimuse

läbiviimiseks sobiva aja kokku. Ankeedi täitmise ajal viibis klassis uurija ja klassijuhataja. Uurimuse läbi viimisel on oluline jälgida eetilisi nõudeid. Uuritavaid tuleks informeerida uurimuse eesmärkidest ning toimumise protsessis ning samuti peab olema uuritavate osalemine uurimuses vabatahtlik (Hirsijärvi, Remes, & Sajavaara, 2008), seega uurija tutvustas end õpilastele ning selgitas õpilastele oma töö eesmärgi. Uuritavatele öeldi, et uurimuses osalemine on vabatahtlik ja anonüümne ning vastamiseks arvestati 15–20 minutit. Pärast uurimuse tutvustust jagas uurija ankeedid uuritavatele kätte. Õpilastel paluti vastata igale küsimusele ning neid informeeriti, et ankeedis ei ole õigeid ega valesid vastuseid. Küsitluse lõppedes tõid uuritavad oma ankeedid uurija kätte. Ankeediga saadud andmed sisestati Microsoft Exel 2010 programmi ning kogutud andmeid analüüsiti statistikaprogrammiga IBM SPSS Statistics 20.

Uurija kasutas kvantitatiivset andmeanalüüsi, kuna sellega saab leida ühe või teise tunnuse esinemissagedused ning jälgida või kirjeldada nende varieerumise seaduspärasusi (Õunapuu, 2014). Tulemuste esitamisel on kasutatud kirjeldava statistika vahendeid nagu mediaane ja sagedustabeleid. Uurija valis kirjeldavad statistikud, kuna soovis andmestikus olevat infot kokkuvõtlikult organiseerida ning esitada ülevaatlikult (Õunapuu, 2014). Ankeedi esimese poole poiste ja tüdrukute protsentuaalsete tulemuste võrdlemiseks kasutati χ^2 testi.

Küsimustiku teise osa vastuste võrdlemiseks poiste ja tüdrukute vahel kasutati *Mann-Whitney U*- testi. Uurija valis mitteparameetrilise testi, sest õpilaste vastused olid järjestikaskaalal. Seejärel arvutati kolmepalli skaalal mediaanid, mille puhul suurem arvvärtus näitab tunnuse ehk käitumise sagedasemat esinemist.

Avatud küsimuste tulemuste analüüsimiseks kasutati kvantitatiivset sisuanalüüsi. Uurija valis avatud küsimuste tulemuste analüüsimiseks sisuanalüüsi põhjusel, et ankeedide lahtiste küsimuste kodeerimiseks kasutatakse tavaliselt seda meetodit (Kalmus, 2015). Tulemuste kodeerimiseks kasutati eksperte. Algselt kodeerisid eksperdid uuritavate tulemused eraldi ning hiljem jagasid töö autor ja juhendaja oma kodeerimise tulemusi omavahel. Andmete töötlemisel selgus, et mõlemad eksperdid nõustusid teksti seest leitavate ühiste kategooriatega. Induktiivse kodeerimise käigus selgitatakse tekstis leiduvaid erinevaid koode ja nende tähendusi (Kalmus, 2015). Käesolevas töös on kasutatud induktiivset kodeerimist, kuna kodeerimisel ja kategoriseerimisel ei lähtunud teooriast, vaid süveneti antud ankeediga saadud uuritavate tulemustesse. Avatud küsimuste reliaabluse tagamiseks loeti andmeanalüüsist saadud tulemusi mitmekordselt ning järgmisena jagati koodid ehk

andmeühikud sarnasuse alusel alakatekooriatesse ja sealt edasi kategooriatesse. Kategooriate, alakategooriate ja koodide esinemissagedused on arvatud andmeühikute põhjal.

Kvantitatiivne sisuanalüüs annab võimaluse teksti sisu numbriliste väärtustega mõõta (Kalmus, 2015).

Tulemused

Poiste ja tüdrukute protsentuaalsete andmete võrdlemiseks kasutati esimeses uurimisinstrumendis χ^2 testi. Esimese uurimisinstrumendiga (vt lisa 1) uuriti, kas laste peredes on varem lemmikloomi olnud. See küsimus oli „Kas Sul või Sinu perel on olnud kunagi lemmikloomi?“, lisaks paluti märkida kõik vastusevariandid mis sobivad. 89,1% õpilastest (n=205) vastasid sellele küsimusele jaatavalt, 9,1% õpilastest (n=21) vastasid eitavalt ning 1,7% (n=4) õpilastest jätsid küsimusele vastamata. Tabelis 3 on välja toodud õpilaste kogemused seoses kunagi omatud lemmikloomadega.

Tabel 3. Poiste ja tüdrukute kogemused seoses varem omatud lemmikloomadega

	Poisid (n)	%	Tüdrukud (n)	%
On lemmiklooma varem omanud	108	88,5	97	89,8
Ei ole lemmiklooma varem omanud	10	8,2	11	10,2
Jättis vastamata	4	3,3		
Kokku	122	100	108	100

Statistiliselt olulist erinevust poiste ja tüdrukute vahel kunagi omatud lemmikloomade omamisega seoses ei ilmnenud ($\chi^2=0,01$, $p>0,05$).

Uuritavatest 61,3% (n=141) märkis ennast olevat sel ajal, kui tema pere omas lemmiklooma, alla 6-aastaseks ning 13,9% (n= 32) märkis end olevat 6–12-aastane. Tüdrukutest märkis end alla 6-aastaseks 60,2% (n=65), 6–12-aastaseks märkis end 26,8% (n=29) ning 13% (n=14) tüdrukutest ei vastanud antud küsimusele. Poistest märkis end alla 6-aastaseks 63,9% (n=78), 27,9% (n=34) märkis end 6–12-aastaseks ning 8,2% (n=10) poistest ei vastanud sellele küsimusele. Statistiliselt olulist erinevust poiste ja tüdrukute vahel, kes märkisid oma vanuseks sel ajal alla 6-aastane, ei ilmnenud ($\chi^2= 0,20$, $p>0,05$). Samuti ei

esinenud statistiliselt olulist erinevust poiste ja tüdrukute vahel, kes märkisid ennast sel ajal olevat 6–12-aastased ($\chi^2=0,00$, $p>0,05$). Protsendid arvatati vastajate kogu arvu põhjal.

Kõige enam oli õpilaste poolt varem omatud kasse (29,6%). Populaarsed lemmikloomad õpilaste kodudes olid veel koerad (20,4%), kalad (20,6%) ja linnud (10,4%). Õpilased on varem omanud 35 hobust ning 172 närilist. Üsna vähe oli vastajate poolt varasemalt omatud roomajaid 1,1%. Lemmikloomadest, kes ei sobitunud ankeedis valikvastuste alla, moodustati grupp „muud loomad“, mis sisaldas näiteks kahte siga, kolme kana, kukke, lehma ja pulli ning kolme looma ei toonud õpilased välja. Kõige vähem omati õpilaste poolt muid lemmikloomi (0,9% vastanutest). Protsendid arvatati lemmikloomade koguarvu põhjal, mida õpilased omasid. Tabelis 4 on välja toodud õpilaste varem omatud lemmikloomad nende liikide lõikes.

Tabel 4. Poiste ja tüdrukute kunagi omatud lemmikloomad liikide lõikes

	Poisid	%	Tüdrukud	%	Loomad kokku	χ^2	p-väärtus
Koerad	138	11,4	109	9	247	0,22	$p>0,05$
Kassid	220	18,1	140	11,5	360	2,65	$p>0,05$
Linnud	70	5,8	56	4,6	126	0,12	$p>0,05$
Kalad	148	12,2	102	8,4	250	0,32	$p>0,05$
Hobused	12	1	23	1,9	35	6,94	$p<0,01$
Roomajad	11	0,9	2	0,2	13	2,93	$p>0,05$
Närilised	93	7,7	79	6,5	172	0,76	$p>0,05$
Muu	5	0,4	6	0,5	11	0,25	$p>0,05$
Kokku	697		517		1214		

Statistiliselt oluline erinevus esines poistel ja tüdrukutel kunagi omatud hobuste arvus lemmikloomadena ($\chi^2=6,94$, $p<0,01$). 23 tüdrukut ja 12 poissi omasid kunagi lemmikloomadena hobuseid. Tüdrukud omasid hobuseid lemmikloomadena sagedamini kui poisid. Statistiliselt olulist erinevust ei esinenud koerte, kasside, lindude, kalade, roomajate, näriliste ega muude loomade omamises ($p>0,05$).

Järgmiseks uuriti õpilastelt nende praeguste lemmikloomade kohta, küsimusega „Kas Sul on praegu lemmikloom või lemmikloomad?“ ning paluti märkida kõik vastused, mis sobisid. Valimist 80% (n=185) õpilastest omasid ankeedi läbi viimise hetkel lemmiklooma ning 17% (n=39) ei omanud ühtegi looma. Tabelis 5 on välja toodud hetkel lemmiklooma omavate poiste ja tüdrukute kogemused.

Tabel 5. Poiste ja tüdrukute kogemused seoses ankeedi läbi viimise hetkel omatud lemmikloomadega

	Poisid	%	Tüdrukud	%
On lemmikloomad	98	80,3	87	80,5
Hetkel ei ole lemmikloomi	19	15,6	20	18,5
Jättis vastamata	5	4,1	1	1
Kokku	122	100	108	100

Statistiliselt olulist erinevust poiste ja tüdrukute vahel praegu omatavate lemmikloomade suhtes ei esinenenud ($\chi^2=0,01$, $p>0,05$).

Kõige rohkem oli vastanud õpilastel kodudes kasse (32,5%) ning populaarsuselt järgmised loomad laste kodudes olid kalad (22,2%). Järgmised üsna populaarsed lemmikloomaliigid olid koerad (19,5%), närilised (16%) ning linnud (14,1%). Kõige vähem oli hobuseid (3,2%), roomajaid (0,7%) ning muid loomi (1,7%). Muudeks loomadeks, kelleks õpilased märkisid lehma, pulli, kana ja siga. Ülejäänuid muid loomi õpilased ei kirjeldanud, need märgiti arvuliselt. Protsendid arvatati lemmikloomade kogu arvu põhjal. Tabelis 6 on välja toodud õpilaste hetkel omatud lemmikloomad liikide lõikes.

Tabel 6. Poiste ja tüdrukute praegu omatud lemmikloomad liikide lõikes

	Poisid	%	Tüdrukud	%	Loomad kokku	χ^2	p-väärtus
Koerad	82	10,9	65	8,6	147	0,62	$p>0,05$
Kassid	151	20,1	93	12	244	1,08	$p>0,05$
Linnud	23	3,1	8	11	31	2,46	$p>0,05$
Kalad	107	14,2	60	8	167	2,03	$p>0,05$
Hobused	6	0,8	18	2,4	24	10,43	$p<0,01$
Roomajad	3	0,4	2	0,3	5	0,16	$p>0,05$
Närilised	68	9,0	52	6,9	120	0,21	$p>0,05$
Muu	3	0,4	10	1,3	13	5,62	$p<0,05$
Kokku	443		308		751		

Statistiliselt oluline erinevus ilmnis poiste ja tüdrukute vahel ankeedi läbi viimise hetkel omatavate hobuste arvus ($\chi^2=10,43$, $p<0,01$). Tüdrukutel oli rohkem hobuseid kui poistel. Samuti esines statistiliselt oluline erinevus poistel ja tüdrukutel muude loomade omamisel lemmikloomadena ($\chi^2=5,62$, $p<0,01$). Tüdrukud omasid rohkem, muid loomi kui

poisid. Statistiliselt olulist erinevust poiste ja tüdrukute vahel koerte, kasside, lindude, kalade, roomajate ning näriliste pidamisel lemmikloomadena ei esinenud ($p > 0,05$).

Küsimusele, millega uuriti õpilastelt, kas neil on või on olnud loomade seast mõnda lemmikut, vastas 186 õpilast (80,9%) ning 38 õpilast (16,5%) vastas eitavalt. Kuus poissi (2,6%) ei vastanud antud küsimusele. Nendest 186 jaatavalt vastanud õpilastest 91 olid tüdrukud (84,3%) ning 95 olid poisid (77,9%). 31 õpilasest, kellel polnud kodus lemmiklooma, 17 olid tüdrukud (15,7%) ning 21 olid poisid (17,2%). 6 poissi (4,9%) jättis küsimusele vastamata. Lemmiklooma omamise puhul poiste ja tüdrukute vahel statistiliselt olulist erinevust ei esinenud ($\chi^2 = 1,12$, $p > 0,05$).

Olenevalt õpilase vastusest küsimusele „Kas Sul on (või oli) loomade seast mõni lemmik?“ pidi jaatavalt vastanud õpilane täpsustama järgmistes avatud alaküsimustes, milline on antud lemmikloom ning põhjendama, miks just see loom on lemmikum teistest loomadest. Õpilaste poolt mainitud vastustest moodustusid kokku viis lemmiklooma liiki, mis olid järgmised: imetajad, linnud, kalad, roomajad, närilised.

Tabel 7. Õpilaste poolt kirjeldatud lemmiklooma liikide ja alaliikide esinemissagedused liikide lõikes

Kategooria	Alakategooria	Vastuste arv	%
1. Imetajad	Koerad	76	39
	Kassid	62	31,8
	Hobused	3	1,5
	Lehm	1	0,5
2. Linnud	Papagoi	6	3,1
3. Kalad	Kalad	8	4,1
4. Roomajad	Kilpkonnad	5	1,5
5. Närilised	Küülikud	5	2,6
	Jänesed	3	1,5
	Hamstrid	15	7,7
	Rotid/ Hiired	2	1
	Merisead	4	2
	Tšintšilja	3	1,5
	Degu	2	1
	Orav	2	1
Kokku		195	100

Õpilastest 142 mainisid oma lemmikloomadeks teiste loomade seast „imetajaid“ (72,8%) ning 36 õpilast mainisid selleks olevat „närlisi“ (18,5%). 3,1% õpilastest vastas selleks lemmikloomaks olevat linnud (n=6) ning 4,1% (n=8) kalasid. Õpilased ei kirjeldanud kala värvust ega liiki. Roomajaid mainiti kõige vähem, vaid 1,5% õpilastest (n=3). Statistilise analüüsi tegemisel kategooriate lõikes võrreldakse õpilaste vastuste protsentuaalseid esinemissagedusi, mis on arvatud andmeühikute põhjal. Tabelis 7 tuuakse välja õpilaste vastuste grupeerimisel saadud lemmiklooma liikide ja alaliikide esinemissagedused.

Teisele küsimusele, et miks on see loom lapse jaoks lemmikum teistest loomadest, moodustusid uuritavate vastustest järgmised kategooriad: Looma välimuse kirjeldus, looma tegevuse kirjeldus, positiivne hinnang looma suhtes, loom pakub lohutus, kaitset ja seltsi ning viimane looma omamine. Tabelis 8 tuuakse välja õpilaste vastustest saadud kategooriad, vastanud õpilaste arv ning vastuste protsentuaalsed esinemissagedused.

Tabel 8. *Õpilaste põhjendused lemmikuma looma omamise kategooriad ning nende esinemissagedused*

Kategooriad	Vastuste arv	%
Looma välimuse kirjeldus	46	20,4
Looma tegevus	37	16,4
Positiivne hinnang looma suhtes	123	54,7
Loom pakub lohutus, kaitset ja seltsi	13	5,8
Looma omamine	6	2,7
Kokku	225	100

20,4% õpilastest märkis, et nende jaoks teeb nende lemmiklooma välimuse nad teistest loomadest eriliseks ja lemmikumaks. Kategooria „looma välimuse kirjeldus“ jaguneb õpilaste vastustest lähtuvalt kolmeks alakategooriaks: suurus, värvus ja karvastiku kvaliteet. „Suuruse“ alakategoorias vastas kuus last (2,7%), et nende loom on väike. Õpilaste vastustest moodustus järgmine alakategooria, mis iseloomustas „lemmiklooma looma värvust“. Tabelis 9 tuuakse välja õpilaste poolt mainitud loomade erinevad värvused.

Tabel 9. *Kategooria „Looma välimuse kirjeldus“ alakategooria „Värvus“ esinemissagedused*

Alakategooria	Vastuste arv	%
Must	1	0,4
Valge	1	0,4
Pruun	1	0,4
Kollane	2	0,9
Mitmevärviline	3	1,3

Õpilaste vastused moodustasid järgmine alakategooria, milleks oli „looma karvastiku kvaliteet“. Tabel 10 iseloomustab alakategooria „karvastik“ vastanute arvu ning esinemissagedusi.

Tabel 10. Kategooria „Looma välimuse kirjeldus“ alakategooria „Karvastiku kvaliteet“ esinemissagedused

Alakategooria	Vastanute arv	%
Pehme	12	5,3
Kohev	9	4
Karvane	11	4,9

Järgmiseks kategooriaks moodustus õpilaste vastustest tulenevalt kategooria „looma tegevuse kirjeldus“. Antud kategooria jagunes kolmeks alakategooriaks: mängimine, loomapoolne tegevus lapse suhtes, looma tegevuse kirjeldus. Tabel 11 esitab alakategooria „mängimine“ vastanute arvu ning protsentuaalseid esinemissagedusi.

Tabel 11. Kategooria „Looma tegevuse kirjeldus“ alakategooria „Mängimine“ esinemissagedused

Alakategooria	Vastuste arv	%
Laps mängib	9	4
Loom mängib	8	3,5

Õpilaste vastustest tulenevalt loodi uus alakategooria „loomapoolne tegevus lapse suhtes“. Tabelis 12 tuuakse välja õpilaste poolt kirjeldatud „loomapoolsete tegevuste“ arvud ja esinemissagedused.

Tabel 12. Kategooria „Looma tegevuse kirjeldus“ alakategooria „Looma poolne tegevus“ esinemissagedused

Alakategooria	Vastuste arv	%
Tuleb juurde	1	0,4
Tuleb sülle	1	0,4
Tuleb kaissu	1	0,4
Limpsib	3	1,3
Silitab	1	0,4

Kategooria „looma tegevuse kirjelduse“ kolmandaks alakatekooriaks oli „looma tegevus“. Õpilased kirjeldasid, et nende meelest teeb lemmiklooma teistest loomades

lemmikumaks tema käitumisviisi. Tabel 13 näitab alakategooria „looma tegevus“ vastuste arvu ning protsentuaalset esinemissagedust.

Tabel 13. *Kategooria „Looma tegevus“ alakategooria „Looma tegevuse kirjeldus“ esinemissagedused*

Alakategooria	Vastuste arv	%
Nurrub	1	0,4
Lendab	2	0,9
Armastab joosta	1	0,4
Hüppab	1	0,4
On lõbus	2	0,9
Teeb nalja/ naljakas	3	1,3
Kiire	1	0,4
Magab lapse kõrval	2	0,9

Kolmandaks kategooriaks moodustus õpilaste poolt „positiivne hinnang lemmikloomade suhtes“. 54,7 % õpilastest kirjeldas selle kategooria alla oma vastuseid. Tabelis 14 tuuakse välja kategooria „positiivne hinnang looma suhtes“ vastanute arvud ja esinemissagedused.

Tabel 14. *Kategooria „Positiivne hinnang lemmiklooma suhtes“ alakategooriate esinemissagedused*

Kategooria	Vastuste arv	%
Ilus	26	11,5
Äge/ Lahe	7	3,1
Tark	1	0,4
Tore	5	2,2
Ustav	6	2,7
Sõbralik	10	4,4
Heasüdamlik/ südamlik/ hea	14	6,2
Armas	35	15,5
Nunnu	7	3,1
Meeldivad	7	3,1
Armastan/ armastab	5	2,2

Õpilaste vastuste grupeerimisel sai neljandaks kategooriaks „loom pakub lohutust, kaitset ja seltsi“. 5,8% õpilastest märkis ära vastuse, mis kuulus antud kategooriasse. Tabel 15 iseloomustab kategooria „loom pakub lohutust, kaitset ja seltsi“ vastanute arvu ja esinemissagedust.

Tabel 15. *Kategooria „ Loom pakub kaitset, lohutust ja seltsi“ alakategooriate esinemissagedused*

Kategooria	Vastuste arv	%
Lohutab	2	0,9
Kaitseb	4	1,8
Valvab	4	1,8
Peletab igavust	2	0,9
Seltsiloom	1	0,4

Viiendaks ehk viimaseks kategooriaks moodustati õpilaste vastustest kategooria „looma omamine“. Lapsed väitsid, et neile oli antud loom lemmik, kuna ta oli lapse oma või kuna laps või lapsevanem oli teda soovinud. Tabelis 16 tuuakse välja kategooria looma omamine vastanute arv ning esinemissagedused.

Tabel 16. *Kategooria „ Looma omamine“ alakategooriate esinemissagedused*

Kategooria	Vastuste arv	%
Lapse oma	1	0,4
Vanem tahtis	1	0,4
Laps tahtis	4	1,8

Lisaks uuriti õpilastelt, kas neil on juhtunud nii, et loomadega on olnud kergem rääkida kui inimestega?. 69,6% (n=160) tundis, et neil on nii olnud ning 27,8% (n=64) õpilast märkis antud küsimuse vastuse eitavalt. 6 õpilast (2,6%) ei vastanud antud küsimusele. Tabelis 17 tuuakse välja poiste ja tüdrukute vastuste protsentuaalsed esinemissagedused.

Tabel 17. *Õpilaste vastuste esinemissagedus vastates küsimusele, kas on juhtunud nii, et loomadega on olnud kergem rääkida kui inimestega*

	Poisid	%	Tüdrukud	%
Loomadega on olnud kergem rääkida kui inimestega	85	69,7	75	69,4
Loomadega ei ole olnud kergem rääkida kui inimestega	32	26,2	32	29,6
Jättis vastamata	5	4,1	1	1
Kokku	122	100	108	100

Statistiliselt olulist erinevus poiste ja tüdrukute vahel selle kohta, kas neil on juhtunud nii, et loomadega on kergem rääkida kui inimestega, ei ilmnenud ($\chi^2=0,01$, $p>0,05$). Juhul kui õpilane vastas antud küsimusele jaatavalt, liikus ta edasi alaküsimuse juurde, millega uuriti tegevuste esinemissagedust. 7,8% (n=41) õpilastest antud küsimusele ei vastanud, 49 õpilast (21,3%) märkis, et neil on harva juhtunud nii, et loomadega on kergem rääkida kui inimestega. 40% õpilastest (n=92) märkis, et mõnikord on neil juhtunud nii, et loomadega on kergem rääkida kui inimestega. 20,9% õpilastest (n=48) tundsid, et loomadega on olnud kergem rääkida kui inimestega. Tabelis 18 tuuakse välja poiste ja tüdrukute hinnangud hinnanguskaalal selle kohta, kas loomadega on olnud kergem rääkida kui inimestega.

Tabel 18. *Õpilaste vastuste esinemissagedused vastates küsimusele, kas neil on juhtunud nii, et loomadega on olnud kergem rääkida kui inimestega*

	Poisid	%	Tüdrukud	%	Kokku	χ^2	p-väärtus
Harva	28	23	21	19,4	49	0,23	p>0,05
Mõnikord	51	41,8	41	38	92	0,21	p>0,05
Sageli	23	18,8	25	23,2	48	0,24	p>0,05
Jättis vastamata	20	16,4	21	19,4	41	0,18	p>0,05
Kokku	122	100	108	100	230		

Poiste ja tüdrukute hinnangute vahel selle suhtes, kas neil on juhtunud nii, et loomadega on olnud kergem rääkida kui inimestega, statistiliselt olulist erinevust ei ilmnenud ($p>0,05$).

Ankeedi esimese osa lõpus uuriti õpilastelt nende pehme mängulooma olemasolu kohta. Õpilastest 199 (86,5%) vastas antud küsimusele jaatavalt, eitava vastuse märkis aga 19 õpilast (8,3%) ning 12 õpilast (5,2%) jättis küsimusele vastamata. Jaatava vastuse andnute seas oli 101 (82,8%) poissi ning 98 (90,7%) tüdrukut. Eitavalt vastasid antud küsimusele 13 (10,6%) poissi ja 6 (5,5%) tüdrukut. Küsimusele vastamata jätsid 8 (6,5) poissi ja 4 (3,7%) tüdrukut. Statistiliselt olulist erinevust tüdrukute ja poiste vahel pehme mängulooma omamise kohta ei esinenud ($\chi^2=2,46$, $p>0,05$).

Jaatavalt vastanud õpilased liikusid edasi alaküsimuse „Kas see on alles?“ juurde. Jaatava vastuse andis 91 (74,6%) poissi ning 93 (86,1%) tüdrukut. Eitavalt vastasid 27 (22,1%) poissi ning 13 (12%) tüdrukut. 4 poissi (3,3%) ja 2 (1,8%) tüdrukut ei vastanud antud küsimusele. Ilmnes statistiliselt oluline erinevus poiste ja tüdrukute vahel pehme mängulooma

olemas olus ($\chi^2=4,06$, $p<0,05$). Poistel oli rohkem pehmeid mänguloomi alles jäetud kui tüdrukutel.

Teise uurimisinstrumendiga uuriti laste käitumist lemmiklooma suhtes ning tulemused näitasid, kui sageli mingi tegevus ilmnes. Õpilastel paluti märkida neile kõige sobivam vastusevariant ning kui neil ei olnud kodus looma, siis paluti neil vastata küsimustele seoses teiste inimeste kogemustega loomaga käitumisel või paluti lapsel ette kujutada, mida tema teeks koos selle loomaga. Tegevusi oli 13, need olid järgnevad: mängin temaga, annan süüa ja juua, viin jalutama, paitan, karjun tema peale, kaisutan, nutan, kui olen kurb, räägin temaga, luban oma tuppä jääda, panen talle riided selga, puhastan ja hoolitsen, räägin oma saladusi, veedan temaga aega. Õpilased said tegevuste sagedusi hinnata järgmiselt: sageli, mõnikord, mitte kunagi.

Poiste hinnangul tegid nad kõige rohkem oma loomadega järgmisi tegevusi: mängivad temaga, annavad süüa ja juua, paitavad, kaisutavad, lubavad oma tuppä jääda, puhastavad ja hoolitsevad. Kõigi eelnevate väidete mediaan oli 3 ehk „sageli“. Poisid väitsid, et nad viivad oma looma jalutama, räägivad temaga, nutavad lemmiklooma juures, kui on kurvad, ning räägivad loomadele oma saladusi mõnikord. Nende väidete mediaanid olid poistel 2 ehk „mõnikord“. Poiste hinnangul karjuvad nad oma looma peale ja riitavad oma looma kõige vähem. Mõlema väite mediaan oli 1 ehk „mitte kunagi“ (vt tabel 19).

Tüdrukute hinnangul mängivad nad loomaga, annavad talle süüa ja juua, paitavad, kaisutavad, lubavad oma tuppä jääda, puhastavad ja hoolitsevad ning veedavad temaga aega sagedasti. Kõigi nende loetletud väidete mediaaniks oli 3 ehk „sageli“. Tüdrukute hinnangul viivad nad oma loomi jalutama, räägivad temaga, nutavad kui nad on kurvad ning räägivad oma saladusi mõnikord. Loetletud väidete mediaaniks oli 2 ehk „mõnikord“. Tüdrukute hinnangul karjuvad nad looma peale ning panevad talle riided selga harvemini. Nende kahe loetletu väite mediaaniks oli 1 ehk „mitte kunagi“ (vt tabel 19).

Statistiliselt oluline erinevus poiste ja tüdrukute vahel ilmnes ainult väites „Nutan, kui olen kurb“ ($U=4989$, $p<0,05$). Tüdrukud nutsid kui nad olid kurvad, oma lemmikloomade juureolekul sagedamini kui poisid. Ülejäänud hinnangute võrdlemisel selgus, et statistiliselt olulisi erinevusi poiste ja tüdrukute hinnangutes ei ilmnunud ($p>0,05$).

Tabel 19. Soolised erinevused loomadega käitumises, U- ja p- väärtused

Väide	Poiste hinnang Mediaan	Tüdrukute hinnang Mediaan	P- väärtus Mann-Whitney testiga	U- väärtus
Mängin temaga	3	3	0,237	5828,000
Anna süüa	3	3	0,399	5928,000
Viin jalutama	2	2	0,908	6149,000
Paitan	3	3	0,582	6088,000
Karjun tema peale	1	1	0,676	6022,500
Kaisutan	3	3	0,634	5839,000
Nutan, kui olen kurb	2	2	0,004	4989,500
Räägin temaga	2	2	0,363	5860,500
Luban oma tuppa jääda	3	3	0,418	5872,500
Panen talle riided selga	1	1	0,621	5965,500
Puhastan ja hoolitsen	3	3	0,920	6153,000
Räägin oma saladusi	2	2	0,563	5990,000
Veedan temaga aega	3	3	0,244	5815,000

Arutelu

Bakalaureusetöö eesmärk on selgitada välja 3.– 4. klasside õpilaste kogemused seoses loomade omamisega. Antud eesmärgi täitmiseks kasutati ankeedi vormi, millele vastasid kahe Valgamaa üldharidusliku kooli esimese ja teise astme õpilased. Töö teoreetilises osas anti ülevaade looma ja lemmiklooma mõistetest, loomade ja lemmikloomade kodustamisest, looma ja lemmiklooma omamisest ja lapse ning lemmiklooma omavahelisest suhtest ning varasemalt läbi viidud uurimustest.

Töös püstitati kaks uurimisküsimust. Esimene uurimisküsimus püstitati selleks, et välja selgitada õpilaste kogemused seoses loomade ja lemmikloomade omamisega. Tulemustest selgus, et enamikul uuritavatel on kunagi olnud kodus lemmikloom ja nad omavad ka hetkel lemmikloomi. Seega võib järeldada, et enamikel õpilastel on kogemusi loomade omamisega. Kõige tavalisemad lemmikloomad õpilaste kodudes olid kassid, koerad, kalad ning närilised.

Tulemused kinnitasid varasematest uurimustest saadud sarnaseid järeldusi, et kõige tavalisemad lemmikloomad on just koerad, kassid, jäneseid, merisead, puurilinnud ning kalad (Williams, Muldoon, & Lawrence, 2010). Kasside ja koerte rohkus pere lemmikloomadena võib tulla asjaolust, et kasside ja koertega on lastel kergem mängida ja suhelda kui näiteks kalade või lindudega (Vidović et al., 1999).

Lisaks uuriti õpilastelt, kas neil on loomade seast mõni lemmik. Seda uuriti avatud küsimustega, millised on õpilaste lemmikloomad ning miks just need loomad. Antud küsimuse puhul ilmes õpilaste vastustest, et enamik omas teiste loomade seast mõnda lemmikut. Tulemustest võib järeldada, et enim mainiti lemmikumatena kasse, koeri ning hamstreid ja küülikuid. Ka varasemad tulemused on kinnitanud laste lemmikloomadeks teiste loomade seast just koeri, kasse, merisigaseid, hobuseid, kalasid ning papagoisid (Morrow, 1998). Tulemusi kinnitavad ka Faktumi ja Ariko (2014) läbi viidud uurimusest saadud tulemused, kus inimesed pidasid enim kodudes väikseid imetajaid oma lemmikuteks.

Teise avatud küsimuse tulemustest saab näha, et vähem esines õpilaste maininguid kategooriates: „Looma välimuse kirjeldus“, „Looma tegevuse kirjeldus“, „Loom pakub kaitset, lohutust ja seltsi ning kategoorias „Looma omamine“. Enamik õpilasi põhjendasid oma lemmiku valikut loomale antud positiivse hinnanguga, millest enamik õpilasi mainis, et loom on ilus ning armas. Sarnaseid tulemusi võib leida ka varasematest uurimusest. Inimesed peavad loomi armsateks (Hirschman, 1994). Samuti kinnitab käesoleva uurimuse tulemusi Morrow (1998) uurimusest selgunud asjaolud, et laste jaoks teeb lemmiklooma eriliseks see, et nad on mängulised, nad pakuvad armastust, kiindumust ning sõprust. Lisaks kirjeldasid lapsed lemmikloomi olulistena, sest nad olid armsad, erilised ning head (Morrow, 1998).

Õpilaste vastustest, et neil on olnud juhuseid, kus neil on olnud lihtsam rääkida loomaga kui inimesega. Enamik õpilasi on nii tundnud. Svenssoni (2014) tehtud uurimuse tulemused kinnitasid antud asjaolu, et lapsed saavad loomadega rääkida ning loomad justkui kuulaks neid tähelepanelikult. Uuritavate tulemustest nähtub, et õpilastest tundsid mõnikord nii, et loomadega on kergem rääkida kui inimestega. See võib tuleneda asjaolust, et lapsed leiavad, et lemmikloomad on usaldusväärsed ning nad saavad inimesed jutust aru (Beck & Katcher, 1996).

Teine uurimisküsimus püstitati välja selgitamiseks poiste ja tüdrukute kogemusi seoses loomade ja lemmikloomade omamisega. Uurimuse tulemustest näitasid, et poiste ja tüdrukute loomade omamise kogemused olid sarnased. Poiste ja tüdrukute vahel esines statistilist oluline erinevus hobuste ja muude loomade omamisel. Ülejäänud loomade omamise kogemustes poiste ja tüdrukute vahel statistiliselt olulisi erinevusi ei ilmnenud. Seda tulemust

kinnitab varasematest uurimustest nähtu, et poiste ja tüdrukute vahel ei esine lemmiklooma omamisel soolisi erinevusi ning samuti omavad nad sarnase arvukusega lemmikloomi (Covert, Whiren, Keith, & Nelson, 1985; Fifield & Forsyth, 1999). Samuti väitsid Paul ja Serpell (1992), et soolisi erinevusi on keeruline leida lemmiklooma omamises, kui kasutatakse pere lemmikloomade andmed. See on raskendatud seepärast, et mitmetes peredes on nii tütreid kui ka poegi.

Uurimuse tulemustest ilmes, et nii poisid kui ka tüdrukud on omanud pehmeid mänguloomi ning sageli on neil ka need alles hoitud. Käesolevas uurimuses omasid poisid rohkem pehmeid mänguloomi ning hoidsid neid sagedamini alles kui tüdrukud. Kuid varasematest uurimustest on selgunud, et just naissoost uuritavad on oma pehmetesse mänguloomadesse rohkem kiindunud kui meessoost ning naised omavad rohkem pehmeid mänguloomi kui poisid (Barlow, et al., 2012; Cromer & Freyd, 2004). Seega ei kinnita varasemad tulemused käesoleva uurimuse tulemusi. See võib tulendada asjaolust, et antud valimis oli poiste osakaal suurem (122 poissi ning 108 tüdrukut). Ning lisaks võib olulist rolli mängida siin ka õpilaste arv, kes jätsid mõlematele küsimustele vastamata.

Sagedamateks lemmikloomaga seonduvateks tegevusteks poistel ja tüdrukutel on lemmikloomaga mängimine, söögi ja joogi andmine, paitamine ja kallistamine ning temaga aja veetmine ning lemmiklooma puhastamine ja tema eest hoolitsemine. Tulemusi kinnitavad Muldoon, Williams, & Lawrence (2014) uurimus, kus laste arvates oli lemmiklooma eest hoolitsemine see, kui nad näitasid loomadele kiindumust, paitasid neid, jalutasid ja mängisid nendega ning andsid oma loomadele süüa ning juua. Lapse tahet looma eest hoolitsemisel võib mõjutada see, keda ta oma perekonnas rollimudeliks peab (Muldoon et al., 2014).

Tulemustest selgus, et nii poisid kui tüdrukud nutsid, kui nad olid kurvad, lemmikloomade juuresolekul, kuid tüdrukud nutsid sagedamini kui poisid. Varasemad uurimused poiste ja tüdrukute vahel näitavad, et nutmisel esineb soolisi erinevusi ning need erinevused eksisteerivad juba enne 13. eluaastat. Tüdrukud nutavadki sagedamini kui poisid ning nad on rohkem vastuvõtlikumad nutmisele kui tegevusele (Jellesma & Vingerhoets, 2012; Tilburg, Unterberg, & Vingerhoets, 2002). Lapsed võivad lemmikloomade juuresolekul nutta, sest loomad on nende jaoks justkui usaldusisikud, kes ei anna lastele tegudele hinnanguid (Svensson, 2014). Tulemusi kinnitab ka Blazina, Boyraz, ja Shen- Milleri (2011) väide, et lapsed otsivad loomadelt lohutust rasketel hetkedel.

Töö piirangud

Bakalaureusetöös küsitleti ainult kahe Valgamaa üldhariduskooli õpilasi ankeetküsitlusega ning valimi kogumahuks oli 230 õpilast. Samuti võib uurimuse piiranguks pidada valimi pärinemist ühest üldpopulatsiooni linnast, seetõttu ei saa uurimuse tulemusi üldistada tervele üldkogule. Tuleviku uurimustes tuleks kaasata suurem valim ning sooline tasakaal, et saaks selgitada välja laste kogemused seoses loomade omamisega. Lisaks võiks tulevikus ka uurida õpilaste vanuselisi erinevusi lemmikloomade omamisel ning lemmikloomade ja loomadega käitumisel.

Tänuõnad

Autor soovib tänada kõiki õpilasi, kes osalesid käesolevas uurimuses ning õpetajaid ja koolijuhtkonda, kes tegid uurimuse teostamise võimalikuks. Lisaks soovib autor tänada kõiki, kes olid talle lõputöö koostamisel toeks, eriti juhendajat.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

.....
kuupäev.....

Kasutatud kirjandus

- Barlow, M. R., Hutchinson, C. A., Newton, K., Grover, T., & Ward, L. (2012). Childhood neglect, attachment to companion animals, and stuffed animals as attachment objects in women and men. *Anthrozoös*, 25(1), 111–119.
- Beck, A. M., & Meyers, N. M. (1996). Health enhancement and companion animal ownership. *Annual Review of Public Health*, 17(1), 247–257.
- Beck, A. M., & Katcher, A. H. (1996). *Between pets and people: The importance of animal companionship*. Purdue University Press.
- Blazina, C., Boyraz, G., & Shen-Miller, D. (Eds.). (2011). *The psychology of the human-animal bond: A resource for clinicians and researchers*. Springer Science & Business Media.
- Blouin, D. D. (2013). Are dogs children, companions, or just animals? Understanding variations in people's orientations toward animals. *Anthrozoös*, 26(2), 279–294.
- Boat, B. (1998). Boat inventory on animal-related experiences. *Cincinnati, OH: Department of Psychiatry, University of Cincinnati*. Retrieved from <http://www.animalsandsociety.org/wp-content/uploads/2015/03/Boat-Inventory.pdf>.
- Bryant, B. K. (1990). The richness of the child-pet relationship: A consideration of both benefits and costs of pets to children. *Anthrozoös*, 3(4), 253–261.
- Covert, A. M., Whiren, A. P., Keith, J., & Nelson, C. (1985). Pets, early adolescents, and families. *Marriage & Family Review*, 8(3–4), 95–108.
- Cromer, L. D., & Freyd, J. J. (2004). Stuffed animals, pets, and dissociation. In *Poster presented at the American Association for the Advancement of Science annual conference, Seattle, WA*.
- Daly, B., & Morton, L. L. (2006). An investigation of human-animal interactions and empathy as related to pet preference, ownership, attachment, and attitudes in children. *Anthrozoös*, 19(2), 113–127.
- Eesti Keele Instituut. (s.a). *Eesti keele seletav sõnaraamat*. Külastatud aadressil <http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=loom&F=M>.
- Elliot, J., Hawler, S., & Soanes, C. (Eds.). (2006). *Oxford Dictionary of Current English* (3rd ed.). Oxford University Press.
- Faktum & Ariko (2014). 2014. aasta kevad-suvel viidi Tallinnas läbi lemmikloomade teemaline uuring. Külastatud aadressil <http://www.tallinn.ee/est/Uudis-2014.-aasta-kevad-suvel-viidi-Tallinnas-labi-lemmikloomade-teemaline-uuring>.

- Fifield, S. J., & Forsyth, D. K. (1999). A pet for the children: Factors related to family pet ownership. *Anthrozoös*, 12(1), 24–32.
- Hill, R. P., Gaines, J., & Wilson, R. M. (2008). Consumer behavior, extended-self, and sacred consumption: An alternative perspective from our animal companions. *Journal of Business Research*, 61(5), 553–562.
- Hirschman, E. C. (1994). Consumers and Their Animal Companions. *Journal of Consumer Research*, 20(4), 616–632. Retrieved from <http://www.jstor.org.ezproxy.utlib.ee/stable/2489763>.
- Hirsijärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2007). *Uuri ja kirjuta*. Kirjastus Medicina.
- Jacobs, C. I. (2013). Animal-Assisted Therapy and the Child-Animal Bond: Children's Well-being and Behavior.
- Janahi, I. A., Bener, A., & Wahab, A. A. (2006). Pet ownership and associated respiratory diseases. *Aerobiologia*, 22(4), 305–311.
- Jellesma, F. C., & Vingerhoets, A. J. (2012). Crying in middle childhood: A report on gender differences. *Sex roles*, 67(7-8), 412–421.
- Kalmus, V. (2015). Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. Tartu Ülikool. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/kontentanalyys>.
- Kidd, A. H., & Kidd, R. M. (1990). Factors in children's attitudes toward pets. *Psychological Reports*, 66(3), 775–786.
- Loomakaitseeadus. RT I 2001, 3, 4. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/101092015019?leiaKehtiv>.
- Melson, G. F., & Melson, L. G. (2001). *Why the wild things are: Animals in the lives of children*. Harvard University Press.
- Morrow, V. (1998). My animals and other family: Children's perspectives on their relationships with companion animals. *Anthrozoös*, 11(4), 218–226.
- Muldoon, J. C., Williams, J. M., & Lawrence, A. (2014). ‘Mum cleaned it and I just played with it’: Children’s perceptions of their roles and responsibilities in the care of family pets. *Childhood*, 201–216.
- Myers Jr, O. E., & Saunders, C. D. (2002). Animals as links toward developing caring relationships with the natural world. *Kahn and Kelert (eds). Children and Nature*, 153–178.
- Nebbe, L. J. (1997). The human-animal bond's role with the abused child.

- Nebbe, L. L. (1991). The human-animal bond and the elementary school counselor. *The School Counselor*, 38(5), 362– 371.
- Oxford University Press. (2016). *Oxford Dictionarie*. Retrieved from <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/pet>.
- Paul, E. S., & Serpell, J. (1992). Why children keep pets: The influence of child and family characteristics. *Anthrozoös*, 5(4), 231– 244.
- Power, E. R. (2012). Domestication and the dog: embodying home. *Area*, 44(3), 371– 378.
- Serpell, J. (1996). *In the company of animals: A study of human-animal relationships*. Cambridge University Press.
- Smolkovic, I., Fajfar, M., & Mlinaric, V. (2012). Attachment to pets and interpersonal relationships: Can a four-legged friend replace a two-legged one?. *Journal of European Psychology Students*, 3(1).
- Svensson, A. S. (2014). The Impact of the Animals on Children’s Learning and Their Development- A Study of What Children Learn From and With Pets: The Example of Dog And Cat. *Children*, 59, 77.
- Thompson, K. L., & Gullone, E. (2003). The children's treatment of animals questionnaire (CTAQ): A psychometric investigation. *Society & Animals*, 11(1), 1– 15.
- Tilburg, M. A., Unterberg, M. L., & Vingerhoets, A. J. (2002). Crying during adolescence: The role of gender, menarche, and empathy. *British Journal of Developmental Psychology*, 20(1), 77–87.
- Tipper, B. (2011). ‘A dog who I know quite well’: everyday relationships between children and animals. *Children's Geographies*, 9(2), 145– 165.
- Vidović, V. V., Štetić, V. V., & Bratko, D. (1999). Pet ownership, type of pet and socio-emotional development of school children. *Anthrozoös*, 12(4), 211– 217.
- Williams, J. M., Muldoon, J., & Lawrence, A. (2010). Children and their pets: Exploring the relationships between pet ownership, pet attitudes, attachment to pets and empathy. *Education and Health*, 28(1), 12– 15.

Lisa 1

Hea õpilane!

Küsimustik on koostatud uurimaks, millised on õpilaste arvamused ja hinnangud seoses loomade ja lemmikloomadega. Vasta palun küsimustele ning vali vastustevariantide seast endale sobiv(ad). Küsimustikus pole õigeid ja valesid vastuseid. Oluline on see, et Sa avaldaksid oma arvamust. Küsimustikule vastamine on anonüümne ning võtab umbes 15 minutit. Täname Sind küsimustikule vastamise vaeva eest.

Maiken Punt TÜ haridusteaduste instituudi üliõpilane maiken.punt21@gmail.com
Juhendaja Kristi Kõiv PhD Tartu Ülikool haridusteaduste instituudi dotsent kristi.koiv@ut.ee

I. Osa

Alljärgnevad küsimused käsitlevad mõnda Sinu kogemust loomadega ning seda, mida Sa oled kuulnud, näinud või ise teinud. Mõned küsimused on isiklikku laadi, palun vasta neile kui saad.

1. Kas Sul või Sinu perel on olnud kunagi lemmikloomi? Tee ristike! Jah Ei

Kui jah, siis milline või millised? Märki kõik vastused, mis sobivad!

	Mitu?		Mitu?
a) koer/koerad	f) kilpkonnad, maod, sisalikud, putukad jne
b) kass/kassid	g) küülikud, hamsterid, hiired, merisead jne.
c) lind/linnud	h) mõni muu loom (kes? kirjelda)
d) kala/kalad
e) hobune/hobused

Kui vana olid Sina, kui Sina või Su pere sai looma või lemmiklooma? Märki, mis sobib!

- a. alla 6- aastane b. 6-12- aastane c. üle 12 aasta vana

2. Kas Sul on praegu lemmikloom või lemmikloomad? Tee ristike! Jah Ei

Kui jah, siis milline või millised? Märki kõik vastused, mis sobivad!

	Mitu?		Mitu?
a) koer/koerad	f) kilpkonnad, maod, sisalikud, putukad jne
b) kass/kassid	g) küülikud, hamsterid, hiired, merisead jne.
c) lind/linnud	h) mõni muu loom (kes? kirjelda)
d) kala/kalad
e) hobune/hobused

3. Kas Sul on (või oli) loomade seast mõni lemmik? Tee ristike! Jah Ei

Milline ?

Miks ?

4. Kas on juhtunud nii, et loomadega on kergem rääkida kui inimestega? Jah Ei

Kui jah, siis kui tihti seda juhtub või on juhtunud? Tee ristike!

- a. harva b. mõnikord c. sageli

5. Kas Sul on olnud lemmik pehme mänguloom? Tee ristike! Jah Ei

Kas see on alles? Jah Ei

II. Osa

Märgi iga allpool toodud väite kohta Sulle kõige paremini sobiv vastusevariant. Kui Sinu kodus ei ole looma, siis vasta küsimustele seoses teiste inimeste kogemusega loomaga või kujuta ette, et Sul on lemmikloom ja mõtle, mida Sina teeksid.

1. Mängin temaga	sageli ☐	mõnikord ☐	mitte kunagi ☐
2. Annan süüa või juua	sageli ☐	mõnikord ☐	mitte kunagi ☐
3. Viin jalutama	sageli ☐	mõnikord ☐	mitte kunagi ☐
4. Paitan	sageli ☐	mõnikord ☐	mitte kunagi ☐
5. Karjun tema peale	sageli ☐	mõnikord ☐	mitte kunagi ☐
6. Kaisutan	sageli ☐	mõnikord ☐	mitte kunagi ☐
7. Nutan, kui olen kurb	sageli ☐	mõnikord ☐	mitte kunagi ☐
8. Räägin temaga	sageli ☐	mõnikord ☐	mitte kunagi ☐
9. Luban oma tuppä jääda	sageli ☐	mõnikord ☐	mitte kunagi ☐
10. Panen talle riided selga	sageli ☐	mõnikord ☐	mitte kunagi ☐
11. Puhastan ja hoolitsen	sageli ☐	mõnikord ☐	mitte kunagi ☐
12. Räägin oma saladusi	sageli ☐	mõnikord ☐	mitte kunagi ☐
13. Veedan temaga aega	sageli ☐	mõnikord ☐	mitte kunagi ☐

Tahan looma või lemmiklooma kohta veel midagi lisada:

Kuupäev:

Vanus (aastates):

Klass:

Sugu: poiss

tüdruk

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks
Mina, Maiken Punt
(sünnikuupäev: 24.02.1993)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „**Kolmandate ja neljandate klasside õpilaste kogemused seoses lemmikloomade omamisega**“, mille juhendajaks on **Kristi Kõiv (PhD)**.
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus 17.05.2016